

MATOVÍČ-HEGERO-ČAPUTOVSKÁ MAFIA A SÚLAD SLOVENSKA SO ŠTÁTNYM TERORIZMOM

- CZ24 News | 14. dubna 2023

V poslednom čase – najmä v nadväznosti na článok Seymoura Hersha z 8. 2. 2023, ktorý tvrdí, že za sabotážou plynovodov systému Nord Stream (NS) sú Spojené štáty americké – sa opäť raz rozvírila debata o tom, kto je zodpovedný za výbuchy plynovodných potrubí na dne Baltského mora. Rôzni analytici rozvíjajú najmä tri alternatívne možnosti. Sabotáž je pripisovaná buď Ruskej federácii, Spojeným štátom americkým alebo akejsi ukrajinskej skupinke (optimálne bez vzťahu k ukrajinskej vláde). Osobne som svoj názor ohľadne toho, ktorú z uvedených možností považujem za pravdepodobnú, zhrnul vo svojom článku v Slove.

Vo všeobecnosti sa dá povedať, že spoločenská debata o tejto téme je rozdelená na dve hlavné skupiny. Jedna viní Ruskú federáciu a snaží sa rôznymi (zväčša nie veľmi presvedčivými) tvrdeniami podporiť svoje binárne videnie sveta, v ktorom Ruská federácia predstavuje zvláštny druh zla a dopúšťa sa nevídaných zločinov v každej mysliteľnej oblasti. Druhá skupina ľudí je presvedčená o tom, že sabotáž plynovodov majú na svedomí Spojené štáty americké (či už vo vlastnej rézii alebo v spolupáchateľstve s ďalšími západnými vládami – najmä s vládou Veľkej Británie). Diskusia, resp. argumentácia jednej či druhej skupiny sa následne vyvíja smerom ku geopolitickým úvahám o dôsledkoch tej alebo onej možnosti.

Rád by som úvahy rozšíril o ďalší uhol pohľadu, ktorý nevelmi zaznieva. Mám na mysli pohľad z pozície občana Slovenskej republiky, resp. z pohľadu záujmov Slovenskej republiky. Pripustíme, že sabotáž plynovodov NS 1 a 2 sa udiala za aktívneho pričinenia niektorého štátu – a teda ide o akt štátneho terorizmu. Ak je to tak, podme sa pozrieť na dôsledky, ktoré z tohto činu vyplynuli pre Slovenskú republiku a skúsme si zdefinovať, aké sú záujmy SR v tejto veci.

Záujmy Slovenskej republiky s ohľadom na plynovody systému Nord Stream

Za základné záujmy Slovenskej republiky vo veci zemného plynu považujem stabilné zabezpečenie jeho dostatočných dodávok a súčasne udržanie jeho prepravovaného objemu cez územie republiky. Tieto dva faktory sa navzájom podporujú, takže oslabovanie ktoréhokoľvek z nich by bolo v rozpore so záujmami Slovenskej republiky.

Súvis medzi zabezpečením stabilných dodávok zemného plynu a jeho prepravovaným objemom ďalším krajinám spočíva vo zvyšovaní vplyvu tranzitného štátu (vrátane SR), nakoľko sa stáva súčasťou reťazca viacerých štátov s identickými záujmami. Ak by totiž dodávateľ plynu chcel z akýchkoľvek dôvodov znížiť dodávky plynu pre SR, no súčasne by chcel cez územie SR naďalej distribuovať plyn do ďalších štátov, mohla by si SR vynútiť zadržanie určitej časti distribuovaného plynu. Dodávateľ plynu, ktorý by mal v úmysle dodávať plyn aj ďalším štátom nasledujúcim po SR (v prípade neexistujúcich alternatívnych prepravných trás), by tak nemohol znížiť alebo odstaviť dodávky plynu pre SR bez toho, aby tým neznižil alebo neodstavil od dodávok plynu aj ďalších spotrebiteľov nachádzajúcich sa v nasledovných štátoch.

Cez Slovenskú republiku bol už v roku 1968 vybudovaný plynovod nazvaný Bratstvo. V nasledujúcich rokoch bol cez niekdajšie Československo rozšírený aj do ďalších krajín a viackrát mnohonásobne zvyšovaná jeho prepravná kapacita. Jeho súčasná maximálna kapacita je viac ako 90 miliárd m³ za rok. Nie je však využívaná v plnom rozsahu a od roku 2015 do roku 2021 sa pohybovala v rozsahu od 41 mld. m³ po 69 mld. m³ plynu za rok, pričom v roku 2004 to bolo až 82,7 mld. m³.

Vývoj prepravy zemného plynu Eustream (2015 – 2021)

(v mld. metrov kubických)

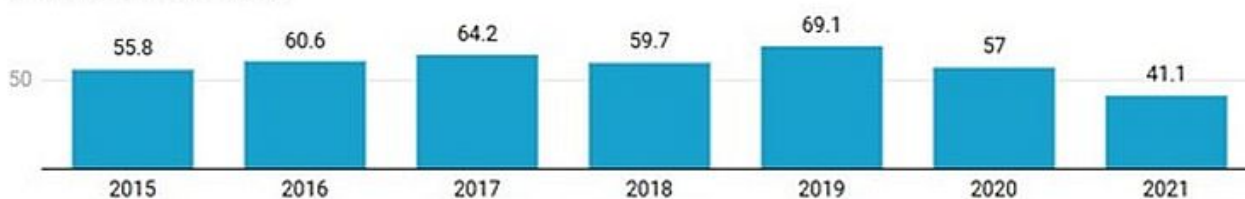

Chart: [energoklub.sk](#) • Source: eustream .a.s • Get the data • Created with Datawrapper

Vzhľadom na dohodu z 20. 12. 2019 medzi Ruskom a Ukrajinou o urovnaní všetkých dovtedajších vzájomných sporov ohľadne plynu vieme, že spoločnosť Gazprom plánovala cez územie Ukrajiny prepravovať v rokoch 2021 až 2024 iba približne 40 miliárd metrov kubických plynu ročne – čím bol súčasne stanovený aj maximálny objem plynu, ktorý by mohol byť následne prepravený cez územie SR ďalej na západ od našich hraníc.

Sadzba tranzitných poplatkov je vecou dohody medzi Gazpromom a spoločnosťou, zabezpečujúcou prepravu cez konkrétnu krajinu – na Slovensku je touto spoločnosťou Eustream, a. s. Tranzitné

poplatky sú vypočítavané ako násobok dohodnutej ceny za tisíc m³ plynu prepraveného na vzdialenosť 100 kilometrov. Platba za tranzit plynu sa zväčša realizuje v naturáliách – teda v plyne samotnom, pričom jeho hodnota sa určuje podľa aktuálnej trhovej hodnoty v danom čase.

V západnej Európe sa cena prepravy spomínaných tisíc metrov kubických plynu na 100 km podľa údajov uverejnených Oxfordským inštitútom pre energetické štúdie pohybuje od 3,50 USD. V Bielorusku je to 1,75 USD, na Ukrajine 2,66 USD, zatiaľ čo v Poľsku je to iba 1,05 USD. Presný údaj ohľadne tranzitných poplatkov pre SR alebo pre ČR sa autorovi tohto článku nepodarilo dohľadať.

Podľa analýzy týždenníka Trend zo 7. 4. 2022 dosahovali dividendy pre SR zo spoločnosti Eustream približne 100 miliónov eur ročne a daň z príjmu ďalších 125 miliónov eur. Tieto čísla vychádzajú z najnižšieho objemu prepravy plynu za minimálne posledných 10 rokov (objem 41,1 mld. m³). Z uvedených údajov, ktoré sú verejne dostupné, nie je možné vypočítať, aká je dohodnutá sadzba tranzitných poplatkov (za prepravený plyn) medzi Gazpromom a Eustreamom. V médiách však odznela informácia, že Gazprom má s Eustreamom podpísanú zmluvu postavenú na pravidle, že bez ohľadu na to, koľko plynu cez plynovod Bratstvo územím SR prejde, musí za možnosť tranzitu zaplatiť. Čiže aj keby Gazprom žiaden plyn cez územie SR neposlal, mohol by mu Eustream fakturovať dohodnutú sumu za možnosť plynového tranzitu (platba by však prebehla zápočtom voči odobranému plynu). Samozrejme, táto právna skutočnosť bude trvať iba po dobu platnosti podpísaného dlhodobého kontraktu medzi Gazpromom a Eustreamom. Ako sa vyvinie situácia po jeho skončení, bude dané jednak vôľou Gazpromu naďalej prepravovať plyn cez územie Ukrajiny (a tým aj cez územie SR) a súčasne vôľou krajín EÚ odoberať zemný plyn z Ruskej federácie – čo sa v tejto situácii javí ako veľmi otázne. Najmä odpoveď na otázku, či vôbec bude chcieť Gazprom posilať dáky plyn do krajín EÚ cez územie Ukrajiny po roku 2024, sa javí byť negatívna.

Za predpokladu, že po skončení vojny na Ukrajine príde k obnoveniu, resp. normalizácii obchodných vzťahov s Ruskou federáciou (mimo iné aj z dôvodu, že Gazprom bol najväčším dodávateľom zemného plynu do EÚ a už samotným dodávaným objemom významne určoval jeho cenu na trhu), v záujme SR bude udržanie objemu prepravovaného plynu cez jej územie.

Realizácia plynovodov systému Nord Stream (obzvlášť NS 2) sa tak zo slovenského pohľadu javí ako čosi, čo má potenciál ohrozovať energetickú bezpečnosť SR a súčasne ide o projekt, ktorý môže mať priamy negatívny dosah na príjmy štátneho rozpočtu SR. Samozrejme, to platí za predpokladu, že Gazprom bude mať so slovenským prepravcom plynu (spoločnosťou Eustream) platnú obchodnú dohodu o tom, že tranzitné poplatky sú podmienené výpočtovým vzorcom v podobe „prepravený objem x sadzba x dĺžka trasy“. V prípade funkčných plynovodov systému Nord Stream a plynovej spotreby krajín EÚ nepresahujúcich cca 200 mld. m³ ročne, by Gazprom nemal dôvod posilať plyn z Ruska do EÚ cez Ukrajinu, resp. cez Slovenskú republiku. Funkčné plynovody NS 1 a 2 by za plnej vyťaženia pokryli dopyt po plyne pre krajiny EÚ v objeme 110 mld. m³ ročne a zvyšných 90 mld. m³ by mohlo byť dodaných plynovodmi Turkish Stream (kapacita 32 mld. m³) a Jamal (kapacita 39 mld. m³).

Politické stanovisko SR v tejto veci by malo byť dané uvedenými skutočnosťami a malo by požadovať, aby dodatočné plynovodné trasy smerujúce na európsky trh boli budované až po vyčerpaní už existujúcich plynovodných prepravných trás. Pochopiteľne, situáciu v tomto smere ovplyvnila rusko-ukrajinská vojna a snaha o zabezpečenie dodávok z iných ako ruských zdrojov. Takéto dodávky sú však drahšie a ich transportná dostupnosť problematickejšia.

Snaha Ruskej federácie o obídenie ukrajinských plynovodných systémov bola už pred rusko-ukrajinskou vojnou vzhľadom na dlhodobé a stále sa zhoršujúce vzájomné obchodné vzťahy s Ukrajinou pochopiteľná (kradnutie tranzitného plynu, neplatenie za realizované dodávky plynu), no

zo slovenského (i východoeurópskeho) pohľadu veľmi nežiaduca. Výstavbou plynovodov systému Nord Stream totiž dochádzalo k nárastu možnosti obídenia Ukrajiny ako tranzitnej krajiny, a tým k poškodeniu záujmov krajín tranzitujúcich plyn, ako sú SR, ČR, Poľsko či Maďarsko.

Snaha ruského politického vedenia vybudovať novú plynovú infraštruktúru, ktorá by umožnila znížiť tranzit plynu cez územie Ukrajiny, prípadne úplne ho vynechať bola pravdepodobne vedená nielen ekonomickými, ale aj politickými dôvodmi.

Plynovody (existujúce i navrhované) a ich maximálny možný prepravný objem v miliardách. m³ zemného plynu smerujúce z Ruskej federácie do západných európskych krajín.

Zdroj: Publikácia *Russian gas transit through Ukraine after NS2: Scenario analysis* / Dmytro Naumenko, r. 2018

V prípade, že cez Ukrajinu – a tým aj cez SR – nebude tranzitovaný žiadny plyn, príde Slovenská republika o časť dividend pološtátneho podniku Eustream, a. s. (SR má 51 % podielu, no nemá riadiace právomoci), ktoré z veľkej časti tvorí príjem z tranzitu ruského plynu a súčasne by bolo nutné zabezpečiť plyn pre slovenskú spotrebu reverzným tokom zo západných krajín alebo z nedávno dostavaného poľského Baltského plynovodu. Ten však má kapacitu iba 10 mld. m³ ročne, pričom Poľsko má spotrebu 15 mld. m³ ročne – takže sa nedá očakávať, že by z tohto zdroja mohol byť plyn aj

pre potreby Slovenska. Najmä po tom, čo Poliaci prestali odoberať ruský plyn, prúdiaci cez Jamal a plynovod, používajú tzv. reverzným tokom pre vlastnú potrebu – čiže žiaden plyn z RF cezeň už netečie). V cene takto dodávaného plynu by sa následne prejavila výška tranzitných poplatkov, ktoré by ostávali krajinám na západ od slovenských hraníc.

Aby sme získali predstavu, aká môže byť hodnota tranzitných poplatkov z pohľadu spoločnosti Eustream, skúsím veľmi nahrubo simulovať výpočet predmetnej sumy. Dĺžka tranzitných plynovodov, ktoré prechádzajú cez SR, je približne 530 km. Ak by bol prepravený objem plynu cca 40 miliárd m³ ročne a cena za prepravu 1 000 m³ plynu na 100 km by bola cca 1,50 eura, tak by sme dostali následný vzorec: 40 miliárd / tisíc x 5,3 x 1,25 = 265 miliónov eur. Z toho by 51 % malo pripadnúť Slovenskej republike v podobe dividendy (za predpokladu, že táto čiastka nebude použitá na investície v rámci podniku) – čo by predstavovalo čosi cez 135 miliónov eur. Tento prepočet je, samozrejme, iba rádomý, nakoľko presná výška tranzitných poplatkov, účtovaných spoločnosťou Eustream, nie je autorovi článku známa, rovnako, ako mu nie sú známe prevádzkové náklady tranzitných plynovodov (ktoré by boli nutné pre výpočet zisku oproti uvedeným tržbám). Sadzba 1,25 eura za prepravu 1 000 m³ plynu na vzdialenosť 100 km použitá vo vyššie uvedenom vzorci je však relatívne konzervatívnym odhadom danej sadzby. Ako bolo spomenuté vyššie, Ukrajina má sadzbu 2,66 USD, Poľsko 1,05 USD a krajiny západnej Európy cez 3,50 USD. V médiách však odznela informácia, že Gazprom za distribúciu plynu cez územie SR platí spôsobom „ship or pay“ – čiže platí za možnosť prepravy určitého objemu plynu bez ohľadu na jeho skutočne prepravený objem. To by znamenalo, že za možnosť prepravy plynu cez územie SR by sa nepoužíval vyššie uvedený výpočtový vzorec, ale konkrétna v zmluve uvedená čiastka (ktorú by však bolo možné spätne podľa reálne prepraveného objemu plynu prepočítať na cenu prepravy 1 000 m³ plynu na 100 km trasy).

Z tohto pohľadu je podľa môjho názoru možné konštatovať, že sabotáž plynovodov Nord Stream by za určitých okolností mohla byť v súladná s ekonomickými, ako aj energeticko-bezpečnostnými záujmami Slovenskej republiky (obzvlášť, ak by nedošlo k rusko-ukrajinskej vojne). Nesfunkčnením, alebo až zničením plynovodov systému Nord Stream by ruský Gazprom nemal inú možnosť, ako pokračovať v dodávkach plynu cez plynovod Bratstvo – čím by si SR udržala príjem z tranzitu plynu a súčasne by nedošlo ku zníženiu jej energetickej bezpečnosti. To isté platí aj pre Českú republiku a Ukrajinu.

Samotná sabotáž plynovodov Nord Stream, ktorá je však (s pravdepodobnosťou blízkou jednej) druhom štátneho terorizmu, je odsúdeniahodným aktom, ktorý poškodzuje najmä energetickú bezpečnosť a finančné záujmy Nemecka, hlavný ekonomický motor Európskej únie. Takýto spôsob „riešenia“ (bombová sabotáž plynovej infraštruktúry) predvídateľného ekonomického poškodenia záujmov krajín východnej Európy (najmä SR a ČR) – vzhľadom na finančné straty vyplývajúce zo zníženého objemu prepraveného plynu, a tým aj podielu na tranzitných poplatkoch za plyn – nemôže byť tým, čo by sme ako členská krajiny EÚ mohli (nebodaj mali) akýmkoľvek spôsobom podporiť.

Najmä v nadväznosti na rusko-ukrajinskú vojnu by existencia funkčných plynových potrubí systému NS 1 a 2 mohla byť veľmi žiadúca. Dávala by totiž krajinám EÚ možnosť v prípade znefunkčnenia plynovodu Bratstvo na území Ukrajiny zabezpečiť si adekvátne dodávky zemného plynu pre potreby európskeho priemyslu – a to bez ohľadu na jeho pôvod. V tejto súvislosti je vhodné spomenúť, že plynovod Bratstvo bol už opakovane v rámci bojových operácií armád pôsobiacich na Ukrajine poškodený, no následne aj veľmi rýchlo opravený.

Skutočnosť, že krajiny EÚ potrebujú zemný plyn a možnosť odpojiť sa od odberu ruského plynu nepovažujú za realizovateľnú takpovediac zo dňa na deň, je vyjadrená aj tým, že na jeho odber sa dodnes nevzťahujú euro-unijné sankcie. Nahradiť cca 200 miliárd m³ zemného plynu, ktorý do krajín EÚ v posledných rokoch prichádzal z RF, nie je jednoduchá úloha a pravdepodobne vôbec nie je splniteľná, ak by malo byť podmienkou aj dosiahnutie ceny tejto komodity na úrovni obvyklej

v posledných piatich rokoch.

Z tohto pohľadu považujem euro-unijnú politiku, pozostávajúcu zo snahy o odpojenie od odoberania ruských energetických zdrojov, za ukážkovo sebazničujúcu. Vplyv sankcií na rozhodovanie Ruskej federácie – obzvlášť s ohľadom na verbalizovaný cieľ týchto sankcií v podobe zastavenia vojnových operácií na území Ukrajiny – sa ukazuje ako chybný. Politické vedenie Ruskej federácie má skôr tendenciu s odkazom na euro-unijné sankcie voči vlastnému obyvateľstvu ukazovať, že pre Ruskú federáciu niet inej cesty, ako ustáť túto konfrontáciu so západnými krajinami – a to bez ohľadu na to, čo to bude stáť (či už finančne, alebo v podobe ľudských životov).

V záujme Slovenskej republiky sa mi tak javí, že cieľom jej diplomatickej služby by mala byť podpora čo najrýchlejšieho ukončenie rusko-ukrajinskej vojny, a to politickými dohodami a následne čo najrýchlejšia snaha o normalizáciu ekonomických pomerov vo vzťahu k Ruskej federácii (vrátane vzťahu Ukrajiny k RF – pričom v distribúcii plynu je to aj v záujme Ukrajiny). Rozvoj plynovodnej infraštruktúry v rámci EÚ by sa z pohľadu SR mal následne diať takým spôsobom, aby sa čo najviac znížila závislosť SR od jedného dodávateľa plynu, no súčasne, aby bola využitá aj možnosť distribúcie plynu cez územie SR (projekt Eastring). Tieto úlohy by sa pre nadchádzajúce vlády SR, ako aj celé politické vedenie Európskej únie, mali stať absolútnymi politicko-ekonomickými prioritami. Cieľom tohto snaženia musí byť snaha o zabezpečenie dlhodobých a cenovo dostupných energonosičov pre potreby euro-unijných domácností i euro-unijného priemyslu.

Odmietanie odoberania ruských energetických, ako aj nerastných zdrojov, nie je (podľa názoru autora tohto článku) z ekonomického pohľadu dlhodobo obhájiteľné (nekúpime my, kúpi niekto iný) a javí sa ako cielene ideologické a súčasne ako kontraproduktívne ekonomicko-hospodárskym záujmom Európskej únie ako celku. Alternatívnych dodávateľov energo-zdrojov predstavujú vo všeobecnosti krajiny (ako napríklad Saudská Arábia, Katar, Azerbajdžan, Alžírsko, Irak...), ktorých vnútroštátne pomery z pohľadu demokracie či dodržiavania akýchsi univerzálnych ľudských práv (obzvlášť, ak má ísť o práva politické) sú ešte horšie, než aké sú momentálne pomery v Ruskej federácii. Strácaním ekonomických väzieb s Ruskou federáciou západné krajiny ničia posledné možnosti, ako vyvíjať na RF tlak na ich dodržiavanie a je skôr dôvodné predpokladať, že situácia v tejto oblasti sa v RF môže skôr zhoršovať, než aby sa zlepšovala. Predpokladateľné dôsledky takejto politiky sa tak javia ako vyslovene chybné a krátkozraké.

Záverom by som rád vyslovil prianie, aby sa politické vedenie Slovenskej republiky snažilo zmysluplne definovať záujmy SR a hľadať optimálne spôsoby, ako ich realizovať. Či už ide o rozumnú hospodársku politiku SR bez ideologických úletov (čiže tzv. praktizovanie reálpolitiky) alebo o schopnosť aktívne a realisticky prispieť k politickému riešeniu prebiehajúceho vojenského konfliktu na Ukrajine. SR by sa tak (podľa autora článku) mala aktívne snažiť najmä o predchádzanie vzniku novej studenej vojny – ktorá by pre našu krajinu predstavovala vážne ohrozenie sociálneho, politického i ekonomického rozvoja.

Úplným záverom – ako keby tzv. pod čiarou – tohto môjho pojednania považujem za vhodné uviesť aj dôvody, ktoré zaznievali pred výstavbou plynovodov systému Nord Stream a základné údaje o nich. Ak faktografické údaje poznáte, nemusíte s nimi strácať čas.

Zaujímavosti ohľadne tranzitných poplatkov za plyn

Ukrajina na preprave ruského plynu do Európskej únie každoročne utrži 1,2 miliardy amerických dolárov. Pod tlakom Spojených štátov amerických smerujúcich proti dokončeniu plynovodu Nord Stream 2 bola nakoniec koncom roku 2019 podpísaná dohoda medzi Ruskou federáciou a Ukrajinou o tom, že ukrajinská strana (spol. Naftogaz) bude z ruskej strany (spol. Gazprom) dostávať stabilné ročné poplatky za tranzit plynu bez ohľadu na jeho prepravený objem. Táto dohoda umožnila

zrušenie sankcií uvalených Spojenými štátmi americkými na všetky spoločnosti, ktoré by sa snažili o dokončenie NS 2 a otvorila cestu k jeho sprevádzkovaniu. Dôvody pre jeho nesprevádzkovanie nakoniec prišli z ruskej strany v podobe rusko-ukrajinskej vojny.

Pre porovnanie, podľa vyššie spomínaného Oxfordského inštitútu sú náklady na prepravu plynu cez plynovody systému Nord Stream na úrovni 1,67 USD za tisíc m³ na 100 km. Oproti prepravným nákladom, plateným Ukrajine, je to menej o 0,99 za rovnaký objem prepraveného plynu, no súčasne je to o 0,62 USD viac ako prepravné náklady cez Poľsko (plynovod Jamal).

Zdôvodnenie výstavby plynovodov systému Nord Stream

Dôvod, prečo bol vybudovaný systém plynovodov Nord Stream, bol definovaný už koncom 90. rokov. Prvotné úvahy o ňom pochádzajú z roku 1997, prieskum trasy a štúdia realizovateľnosti projektu bola vykonaná už v roku 1998. Cieľom vybudovania nových plynovodov bolo zníženie nákladov za dodávaný zemný plyn pre nemecký priemysel a neskôr aj zvýšenie energetickej bezpečnosti. Argument o tom, že plynovody systému Nord Stream sú potrebné kvôli energetickej bezpečnosti Nemecka, sú síce pravdivé, no ide o argument, ktorý sa na zdôvodnenie nutnosti výstavby pridal neskôr, resp. nebol primárnym dôvodom výstavby. Chcem tým povedať, že celý tento projekt je primárne o úspore kapitálu, resp. o tom, u koho tento kapitál na konci procesu ostane.

Pre úplnosť informácie však doplním, že bezpečnosť dodávok zemného plynu sa pre Nemecko v priebehu času stala skutočne významným faktorom, prečo postaviť nové plynovody vedúce cez Baltické more.

Prvý konflikt kvôli zemnému plynu medzi Ruskou federáciou a samostatnou Ukrajinou sa síce dostavil už vo februári 1993 (Ukrajina vtedy meškala s úhradou za odobraný plyn v hodnote 300 miliónov dolárov), no nespôsobil zastavenie dodávok plynu z Ruska do západnej Európy. Následne – v júni roku 2000 – odznelo z ruskej strany voči Ukrajine prvé verejné obvinenie ohľadne kradnutia ruského plynu z tranzitných plynovodov vedúcich cez ukrajinské územie. Vtedajší ukrajinský prezident Leonid Kučma priznal, že Ukrajina za päť mesiacov daného roku nezákonne odobrala 13 miliárd m³ plynu v hodnote 700 miliónov dolárov. Situácia sa následne opakovala v januári 2006 a v rokoch 2008/2009 vyústila až do takzvanej plynovej krízy – keď Ukrajina jednostranne zatvorila kohútiky na plynovodoch, ktorými prechádzal ruský plyn ďalej do Európy. Táto situácia predstavovala nielen pre Nemecko, ale pre celú Európsku úniu vážny hospodársky problém. Argument o nevyhnutnosti výstavby plynovodov obchádzajúcich Ukrajinu (a tým aj Slovensko a Českú republiku) tak významne zosilnel a nadobudol ešte výraznejší geopolitický charakter. Vybudovanie plynovodu Nord Stream sa tak stalo strategickým infraštruktúrnym projektom Nemecka, a tým aj Európskej únie.

Proti tomuto projektu veľmi hlasno vystupovalo Poľsko, cez ktoré prechádza plynovod Jamal (s celkovou ročnou prepravnou kapacitou na úrovni temer 33 miliárd m³ plynu), ktorým sa do západnej Európy taktiež dostáva ruský plyn, za ktorý Rusko platí Poľsku distribučné poplatky. Poliaci sa obávali, že v prípade sfunkčnenia plynovodu Nord Stream by sa mohlo stať, že distribúcia plynu cez jeho územie môže byť úplne zrušená – čo by ho pripravilo o finančné zdroje a znížilo jeho energeticкую bezpečnosť. Poliaci súčasne navrhovali, aby namiesto plynovodu Nord Stream 2 bol rozšírený plynovod Jamal prechádzajúci Poľskom.

Proti projektu vybudovania nových plynovodov sa pochopiteľne stavala aj Ukrajina, no tá ako nečlenská krajina Európskej únie a súčasne veľmi problematická krajina (kradnúca prepravovaný plyn určený krajinám EÚ), nemala na proces schvaľovania nového systému plynovodov žiaden vplyv. Za ich záujmy sa však postavili Spojené štáty americké, ktoré si tým významne zlepšili geopolitickú pozíciu v celej východnej Európe (Poľsko, Ukrajina, Pobaltie, SR, ČR). Ich pôsobenie sa prejavilo

najmä počas budovania a schvaľovania plynovodu Nord Stream 2 – čo znamenalo značné časové oneskorenie v budovaní tohto projektu, a tým aj v jeho nesprevádzkovaní.

Základné dáta plynovodov NS 1 a NS 2

Ide o plynovodnú infraštruktúru, ktorá je označovaná ako Nord Stream 1 a Nord Stream 2 – Severný prúd 1 a 2. Plynovody mali zabezpečiť presun plynu z územia Ruskej federácie cez medzinárodné vody Baltského mora do Nemeckej spolkovej republiky.

Systém NS 1 – sústava prvých dvoch plynovodných rúr – bol sfunkčnený 8. novembra 2011 (prvá rúra), resp. 8. októbra 2012 (druhá rúra). Dĺžka tohto plynovodu predstavuje 1 224 km a má ročnú prepravnú kapacitu v objeme 55 miliárd kubických metrov plynu. Projektovanie plynovodu NS 1 prebehlo už v roku 1998 a základná právna dohoda o jeho vybudovaní bola podpísaná koncom roku 2005. Väčšinovým (51 %) vlastníkom spomínaných plynovodov je ruským štátom vlastnená spoločnosť Gazprom, zvyšný podiel je vo vlastníctve viacerých nemeckých spoločností (E.ON, Vattenfall AB, Engie SA, Wintershall Dea AG).

Systém NS 2 – sústava druhých dvoch plynovodných rúr – bol dokončený 10. 9. 2021. Do prevádzky však nebol uvedený, nakoľko mu nebol udelený súhlas nemeckého regulátora (pre rozpor s európskou legislatívou súvisiacou s oddelením dodávateľa plynu od jeho distribútora /tzv. unbundling/ – čo bola v oboch prípadoch ruská štátna spoločnosť Gazprom). Koncom októbra 2021 bol síce schválený posudok, vypracovaný nemeckou vládou Angely Merkelovej, pričom jeho dôsledkom mohlo byť v priebehu času udelenie súhlasu na spustenie plynovodu NS 2. Vzhľadom na nátlak vlády Spojených štátov amerických však nemecký kancelár Olaf Scholz oficiálne opätovne odložil udelenie licencie na prevádzkovanie NS 2 ešte dva dni pred začiatkom ruskej vojny na Ukrajine. Cez túto vetvu plynovodu tak napriek jej natlakovaniu technickým plynom (o objeme 300 miliónov m³ plynu) nikdy žiaden plyn do Nemecka nedorazil. Vlastníkom plynovodov NS 2 je s polovičným podielom opäť ruský Gazprom, pričom zvyšnú časť si podelili britská spoločnosť Shell, rakúska OMV, francúzska Engie a nemecké spoločnosti Uniper a Wintershall. Náklady na vybudovanie NS 2 presiahli 11 miliárd eur. Dĺžka plynovodu je o čosi väčšia, ako pri NS 1 – a to 1 230 kilometrov. Prepravná kapacita je rovnaká ako pri NS 1, čiže 55 miliárd m³ plynu ročne.

Faktografické dáta súvisiace so sabotážou NS 1 a 2

Vieme, že dňa 26. 9. 2022 prišlo k poškodeniu troch z celkovo štyroch plynových potrubí, ktoré ležia na dne Baltského mora. Podľa seizmologických záznamov boli zaevidované v uvedenom dni dve podmorské explózie – prvá v skorých ranných hodinách v čase 2.03 hod. a druhá o 19.03 hod.

V novembri 2022 oficiálne potvrdili dánski a švédski vyšetrovatelia, že poškodenie plynovodov bolo spôsobené použitím výbušnín a išlo teda o cielenú sabotáž. Na troch potrubíach plynovodov boli spôsobené celkovo 4 poškodenia, a to v hĺbke od 70 do 80 metrov. Všetky poškodenia plynovodov boli spôsobené mimo teritoriálnych vôd akéhokoľvek štátu, no miesta dvoch poškodení spadajú do výlučnej ekonomickej zóny Švédska a dve ďalšie do výlučnej ekonomickej zóny Dánska. (Bolo by zaujímavé vedieť, prečo sabotéri na jednu z plynovodných rúr umiestnili dve náložky – bola to z ich strany chyba a mali v úmysle poškodiť všetky 4 rúry plynovodov?)

Nemeckí vyšetrovatelia oficiálne pracovali s dvoma možnými teóriami ohľadne páchatelov popisovanej sabotáže. V oboch prípadoch sa predpokladá zapojenie špecializovaných síl – a to potápačov (s možným sprievodom ponorkou).

Švédska premiérka v októbri 2022 vyhlásila, že Švédsko nebude zdieľať výsledky vyšetrovania s Ruskou federáciou, ktorá oficiálne žiadala o poskytnutie informácií z vyšetrovania. Z ruskej strany

následne zaznelo, že „pokiaľ nie je majiteľovi plynovodných potrubí dovolené podieľať sa na vyšetrovaní, znamená to, že je čo skrývať“. Dánski vyšetrovatelia udalosti sa rozhodli nasledovať švédsky prístup a výsledky svojich zistení klasifikujú ako tajné.

Dodnes tak nie sú verejne známe závery z vyšetrovania žiadnej z krajín, ktoré sabotáž skúmali (Nemecko, Švédsko, Dánsko).

Baltický plynovod (z Dánska do Poľska)

Pre zaujímavosť uvediem, že 27. 9. 2022 – čiže deň po sabotáži plynovodov NS 1 a 2 – bol sprevádzkovaný **Baltický plynovod**. Tento plynovod zabezpečuje prepravu plynu zo Severného mora do Poľska a jeho prepravná kapacita predstavuje 10 miliárd m³ ročne. Poľská ročná spotreba plynu predstavuje približne 15 miliárd m³ ročne. Dĺžka tohto plynovodu je 275 km a odhadované náklady na jeho vybudovanie boli približne 350 miliónov eur. Ide o rozšírenie, resp. pripojenie sa k už existujúcim plynovodom, ktorými je distribuovaný plyn zo Severného mora do Nemecka. Táto prípojka sa začína v juhodánskom meste Faxe a končí v poľskom meste Niechorze-Pogorzelica. Cez už dávnejšie existujúci vnútrozemský plynovod vedúci zo severozápadu na juhozápad Poľska je prepojený so slovenskou vetvou plynovodu Bratstvo.

Zdroje k tematike analýzy

82,7 mld. m³ plynu za rok prepravených cez SR

/ <https://www.energie-portal.sk/Dokument/zisk-eustreamu-sa-medzirocne-znizil-na-360-milionov-tranzit-plynu-cez-slovensko-klesol-106791.aspx>

Tabuľka tranzitu plynu v m³ za rok

/ <https://energoklub.sk/sk/clanky/tranzit-plynu-cez-uzemie-slovenska-v-roku-2021-klesol-o-takmer-30/>

Trend o možných poklesoch z príjmu prepravy plynu cez SR

/ <https://www.trend.sk/spravy/zastavenim-tranzitu-plynu-ruska-slovensko-prislo-300-milionov-eur-ročne>

Max. kapacita tranzitu plynu cez SR / <https://sk.wikipedia.org/wiki/Eustream>

História plynovodu Bratstvo – noviny Pravda

/ <https://zurnal.pravda.sk/neznama-historia/clanok/315075-bratstvo-sputnanych-plynovodnym-potrubim/>

Dĺžka plynovodov cez ČSR, resp. SR / 540 km – noviny Pravda

/ <https://zurnal.pravda.sk/neznama-historia/clanok/315075-bratstvo-sputnanych-plynovodnym-potrubim/>

O NS v češtine a o tom, že Ukrajina bude dostávať trvalo platby medzi 2 a 3 mld. USD

/ https://cs.wikipedia.org/wiki/Nord_Stream

Projekt Baltického plynovodu

/ <https://fi.ramboll.com/projektit/rog/baltic-pipe-project-feasibility-study>

Baltický plynovod – wikipédia / https://en.wikipedia.org/wiki/Baltic_Pipe

Sabotáž NS v angličtine na wikipédii

/ https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Nord_Stream_pipeline_sabotage

Seymour Hersh – teória o pozadí výbuchu NS 1 a 2

/ <https://www.geopoliticalmonitor.com/seymour-hersh-nord-stream-theory-fact-or-fiction/>

Nemecké pracovné verzie výbuchu NS 1 a 2

/ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-plyn-unikl-uz-z-obou-vetvi-nord-streamu-nemci-mluvi-o-sabotazi-215437>

Návrh zákona o zdaňovaní každého km plynovodu na území SR

/ <https://www.euractiv.com/section/politics/news/slovak-gas-transit-in-jeopardy-if-new-pipeline-tax-is-passed-minister-warns/>

Hersh o Bidenovi a odpálení NS

/ <https://standard.sk/320312/seymour-hersh-pre-nemecky-dennik-biden-odpalil-nord-stream-lebo-nemcov-neveril/>

Energoklub / <https://energoklub.sk/sk/clanky/>

Dohoda o urovnaní medzi Ukrajinou a RF

/ https://www.irozhlas.cz/ekonomika/gazprom-plyn-do-evropy-plynovod-z-ukrajiny_1912211326_ban

Preventívny akčný plán Ministerstva hospodárstva SR z roku 2017 – v podobe

pdf https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.mhsr.sk%2Fuploads%2Ffiles%2FPS41ZTp9.pdf&psig=AOvVaw2ADZSI1QJ1jKH_gvkEyUxY&ust=1681311689336000&source=images&cd=vfe&ved=0CBEOjRxqFwoTCJiopKOMov4CFQAAAAAdAAAAABAO

Ceny prepravy a popis problémových záležitostí vzhľadom ku spusteniu NS2

/ <https://www.dw.com/en/can-ukraine-do-without-russian-gas-transit-fees/a-60552279>

Vyplatila sa privatizácia SPP? / <https://www.tyzden.sk/casopis/12782/vyplatila-sa-privatizacia-spp/>

Zrušenie amerických sankcií na dokončenie plynovodu NS 2

/ https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Nord_Stream_pipeline_sabotage

https://cs.wikipedia.org/wiki/Nord_Stream

Bakalárska práca na FSV UK Praha

/ https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/28564/BPTX_2008_2_11230_0_198492_0_87186.pdf?sequence=1&isAllowed=y

AUTOR: Eduard Šebo ml.

[ZDROJ](#)